

[0345] DE HOULIKSMORAEAL FAN 'E TSJERNE-TAHEAKKE

„Tjerne sjongt lanse Wey, geande ijnne suwze, ney huws", nei't er op 'e brulloft fan lânhearre to tsjokiten west hat, allinne, in liet, dêr't eigenaerdigernôch tige lytsboargerlike opfettingen yn utere wurde, lytsboargerlik alteast neffens Douwe Kalma, dy't yn Tsjerne syn wurden net de leafde triomfearjen seach, mar in binaude en materialistyske, in kunstner ûnweardige libbensfilosofy. E.B. Folkertsma hat him letter mei krêft en klam tsjin dy miening forset. Tsjerne pleite, sa sei er, foar de tradysje yn 'e Fryske doarpsmienskip, oars sein, foar de âlde Germaenske sede. Hwa fan beiden gelyk hat, of dat de wierheit noch earne oars leit, dy frage lit ik to'n earsten wêze. Ik soe hjir allinne mar hwat materiael bybringe wolle, dat foar de bioardieling fan de *To-hæcke* fortuten dwaen kin. It seit himsels oars, dat de frage, dy't yn dat fers nei foaren brocht wurdt, sa âld is as de wei fan Jeruzalim, ja âlder. Hoe moat men in wiif kieze om in houlik, dat nammers by einsluten altyd bargeslachtsjen bliuwt, ta in ridlik sukses to meitsjen? It kin suver net oars of dy frage moat rounom, men soe hast sizze by elk folk op 'e wrâld to praet komd wêze en Tsjerne jowt grif gjin persoanlike opfetting wer, as er in houlik yn 'e hjitte hei forsmyt en de âlden fan wjerskanten in taek jowt by it sluten fan dat alderwichtichste boun. Jitris, it kin net oars of fan iere tiden ôf oan moatte der troch didaktisi en moralisten gâns útspraken dien wêze oer dat fraechstik; men soe der grif in mânske samling fan gearstalle kinne. En der binne oanwizingen, dat krekt yn 'e Renaissancetiid de niget oan dat thema great wie, sa't de folgjende foarbylden, in pear mar, en foar de fûst wei opswile, faeks biwiizgje kinne.

Yn 1542 lit de Frânske skriuwer *La Borderie* (1507-?) in fers forskine, *L'Amye de Cour*, dat de frage opsmyt oft by in houlik in earm of in ryk man foar kar nommen wurde moat:

Quant à mari je résous donc ce point,
De l'avoir riche ou de n'en avoir point,¹

1 Oanhelle by M. Allem, *Anthologie poétique française*. XVIe siècle. Paris, [1918], I, s. 150.

sa bislút de sintrale figuer, dy't neat fan „l' amour platonique" hawwe moat. En yn 1602 komt yn Ingelân in stik út *A pleasant conceited comedie wherein is showed how a man may choose a good wife from a bad*. De frage 'ryk of earm' komt ek op it aljemint yn in Katalaensk striidpetear, titele *Tençó menada entre N'Antoni Vallmanya, notari en nom e per part de una donzella, e En Joan Fogassot, notari, de la part d'altra, sobre tal cas: si la dita donzella ha a prendre marit, ab qual d'aquests dos serà mills maridada: ab home vell, ric e de gran estat, o ab home jove, pobre e de gentil estat*¹. De kwesje is dus: hwa moat in juffer foar kar nimme, in âld en ryk man, in man fan greate steat, of in jongkeardel sûnder sinten? Vallmanya, dy't yn dat petear rykdom en jeld fordigenet, lit him, sa seit *M. de Riquer*, kenne as in foarstanner fan in earbere, boargerlike morael. De beide striders kinne it net meiinoar lykfine en dêrom lizze hja by eintsjebislút de frage oan twa skiedsrjochters foar ... In âldere riejowing út Kataloania fine wy by de troubadour *Amanieu de Sescars* (13de ieu) yn in *Ensenhamen*² foar in jongfaem. Hy lykwols jowt de rie om, as se in man kieze wol, net to sjen nei syn rykdom, syn macht of kreazens, mar acht to slaen op in treflik en nommel aerd, hwat dus mear yn Kalma syn trant is.

De Renaissance hie in sterke bilearende ynslach. Yn dy tiid binne gâns boeken forskynd, dêr't foarskriften yn jown waerden foar it hâlden en dragen fan de jongerein, en soene yn dy boeken, dy't de opfieding en de foarming fan jongelju fan 'e hegerein bihannelen, gjin oanwizingen yn it stik fan 'e houlikssluting jown wêze? Yn Ingelân komt men foar soksoarte traktaten gauris de titel *Advice to my son* of farianten dêrfan tsjin. Tsjerne jowt ek rie oan syn soan:

Orck, mijn Soon, wot du bedye,
Rin naet oon allijck in Moll',

en it soe my nij dwaen as *Lord Burghley, Walter Raleigh, Henry Percy, greve fan Carbery* en *Francis Osborn*, allegearre skriuwers fan *Advices of Instructions* foar in soan, harres ek net sein hawwe oer de kar fan in wiif.

As wy nei dizze útflecht nei fiere lannen en in forfleine tiid - de Katalaenske foarbylden datearje út 'e 13de en 15de ieu - wer nei ús kriterien en de 17de ieu weromkeare, dan soe ik nou alderearst efkes wize wolle op in ferske, dat ik foun haw yn *H. Zoeteboom syn Kleyn Lusthofje* (1649, s. 130). De oanrin is sa:

Hoe saligh is het paren
Die met haar Ouders raet
In Godsvrught t'saem vergaeren
En verre syn van 't quaet,

wylst de trêdde strofe bigjint mei de rie:

Soeckt u oock to beraden
Met Uwe Ouders vroet.

Epkema hat yn syn *Aanteekeningen* op de To-hæcke (*Gysbert Japicx Friesche Rijmlerye*, Ljeauwert, 1821, Twaede deel, s. 125-126) datoangeande ek al in

1 M. de Riquer, *Història de la Literatura Catalana*, Barcelona 1964, III, s. 193.

2 Riquer, o.w., I, s. 188.

stikmennich foarbylden bybrocht. Ut *Bredero* neamt er: „'t Is voeghlijck voor de jeught te volgen Ouders Raedt“, en: “volgt als een eerbaer kint U Ouders wijzen raedt”¹. Ut *Huygens* hellet er oan: “maar hoe is 't met Vaer en Moer?”². Al dy foarbylden meitsje jin dúdlik, dat dat motyf yn Gysbert syn dagen gauris bihannele is³.

Wy fornimme it ek yn it folgjende fers, dat ik opdjippe haw út 'e *Bloemhof van de Nederlantsche Jeucht*, dy't yn 1610 to Amsterdam útkommen is: men soe it in tsjinhinger fan Gysbert sines neame kinne. De feint, de gystene frijer yn dat stik, mei prate en pleitsje, hy kriget gjin foet by de faem, dy't, de oanwizingen fan har âlden folgjend, ûnforwrigge bliuwt.

Voys: Edel Karszou maechdeken reyn.

1. Iongman	Schoon lief, seght my
Hoe lang sal mijn hart brandich
Dus sterven duysent doon?
Dochter	Soo langh als ghy
5	Met liefde onverstandich
Self pijnicht u persoon.
Iongman	Is dit het loon
Van reyne liefd ghestadich?
10	Ick bidt u, alderschoonste schoon,
Zijt niet so onghenadich.
2. Dochter	Kiest vry een aer
Jongman, of tsal u rouwen,
Baet oock schoon praten yet.
Iongman	Ick sal voorwaer
15	U, schoonst van alle vrouwen.
Gheensins verlaten, siet.
Dochter	En ick sal niet
Mijn Ouders raedt goet aerdich
20	Al singhdy noch u oude liedt,
Verachten soo lichtvaerdich.
Iongman	Volcht niet den raedt
Van uwe Ouders gierich,
Sy sien op ghelt en goet.
Dochter	U liefd vergaedt
25	Seer haest, al schijntse vierich,
Alsmen huyshouden moet.
Iongman	Och neen, den gloedt
Wert dan so langh soo heeter.
Dochter	Vryer, maeckt my dit niet vroet,
30	Ick weet doch self wel beeter.
Iongman	Wist ghy lief, mijn
Ghetrouwe woort te deghe,
	Sulcx al mijn wenschen waer.
Dochter	U schoonen schijn

1 Bredero, Amst. 1644, s. 52 en 99. Forl. G. Japicx, *Rymlerije*, ed. Epkema, II (Aant.), s. 125

2 C. Huygens: *Koren-bloemen*, ed. W. Bilderdijk, Leyden 1824, s. 115.

3 Foar oare ûnderdielen fan it fers wurde Cats (Amst. 1712, I, 251: En alle jaar een kint bijkans.) en Baardt (*Deugdensp.* s. 218: Dan gaan U zaken dapper voort.) neamd.

35 Hier en op ander weggen
 Betuyghen openbaer
 Dat om een haer
 Ghy wel een ander minden.
 Jongman Dats nyders segghen maer
 40 Ghy sult anders vinden
 Jongman Niet en veracht
 Om tgelt seer snood van waerden
 Mijn liefd, o schoon Jonckvrouw,
 Dochter Voorwaer ich acht
 45 Dat reyne liefd op aerden
 men weynich vinden sou,
 Ja, dat men nouw
 van duysent vint niet eenen
 die niet valsch en ontrouw
 50 Schoon praten sonder meenen,

FINIS

Is it net krekt oft Tjerne, syn liet sjongende, de jongfaem har opfettingen ta sines makket, en syn soan troch warskôgjen de eksimpels op it rjochte paed hâlde wol? Is it net bêst mûglik, dat Gysbert dat fers kend hat? Soe er faeks ek fersen ûnder 'e eagen hawn ha, dy't jit tichter by sines stiene?

Ik leau, dat ik dy frage wol mei ja bianderje doar, as ik it fers lê, dat *Dirck Pers* yn syn *Bellerophon* (ed. 1669, s. 230) opnommen hat en dat ik hjirûnder ôfprintsje. Dêr moat ik by oantekenje, dat Gysbert nei alle gedachten kunde oan dat wurk hawn hat. It forbân tusken *Reamer en Sape* en *Pers* syn *Klachte der Ongestadigen over de ongestadige werreldt* haw ik earder oannimlik makke (sjoch side 56); ik soe nou allinne opmerke wolle, dat ek yn it oare dichtwurk fan dy út Emden ôfkomstige Amsterdammer - wie Pers faeks in Eastfries? - dy't in sterk kristlik-didaktyske oanliz hie, jin gâns oerienkomsten mei Gysbert syn ferskunst opfalle. Om noch mar ien ding to neamen: by Pers fine wy wol sa'n trije, fjouwer fersen mei it opskrift: *Vermaen der Jeugd* of sokssahwat en hwat docht Haytse-yem oars as de jonge Jolle formoanje om in deugdsum kristlik libben to lizzen? Hjir folget dan syn:

Wie dat wil trouwen dient dit t'onthouwen

Primum Pabulum, postea Stabulum, tunc Vaccam

Wie 't Voeder soeckt, en dan de Stal,

Weet waer hy 't Koetje leyden sal.

Stemme: Yets moet ick u Laura vragen: &c

1 Knaepjens wil dy echter trouwen/
 Wildy loopen na de Vrouwen/
 Wildy gaen op u bejag
 Wildy rennen/wildy zwerven/
 Wildy vroegh de droefheyd erven/
 Wildy sterven voor u dagh?

2 Volght dan uwe dwase sinnen/
 En u onbedachte Minnen/

- Volght dan uwe wulpsche tocht;
 Maer wilt ghy het minnen leeren/
 Wilt dan naer de reden keeren/
 Die van alles is versocht
- 3 Reden leert u overwegen/
 Hoe dat alles is gelegen/
 Wat men doen moet voor de kost:
 Hoe ghy moet u sinnen wetten/
 En op 't eerlyck winnen letten/
 Wel besorgt zijn en gedost.
- 4 Hoe ghy moet u nijver dragen/
 Sorgen Jong voor d'Oude dagen/
 Spaersaem/suynigh zijn en vroet;
 Op dat ghy met God en eeren/
 Uwen handel meugt vermeereren/
 Met een vroom en recht gemoed.
- 5 Hoe ghy niet sult lanterfanten/
 Luy en ledig gaen te tranten/
 Slijpen steenen langhs de straet;
 Noch dat ghy op alle Feesten/
 Slempen sult by d'allermeesten/
 Want u tyd en eer vergaet.
- 6 Maer ghy sult met wijsheyt keuren/
 Of ghy winnen kond to veuren/
 Kost voor Vrouw en 't huysgesin:
 Of ghy kond met vlijt en oordeel/
 Drijven tot u nut en voordeel/
 Uwen handel tot gewin.
- 7 Hoe ghy moet voor 't Voeder sorgen/
 En waer door ghy schier of morgen
 Moogt geraecken aen den Stal,
 Hoe ghy moet u sinnen scherpen/
 Om u ancker vast te werpen
 Aen een wel-gelegen wal.
- 8 Wildy na de Stal eerst vragen/
 O! ghy sult te laet beklagen/
 Dat ghy dus u leven slijt!
 Laet het Paert niet achter draven
 Op dat ghy 't ellendig slaven/
 Meugt ontwijcken door u vlijt.
- 9 Wie eerst weet sijn Voer te soecken/
 Uyt de Zuydt of Noorder hoecken/
 Door ervaring en door zweet/
 Die magh om de Stal wel dencken/
 Daer hy 't besig hert magh schencken/
 Waer door hy de pijn vergeet.
- 10 Dan magh hy na 't Koetje loopen/
 Dan heeft hy een meulen open/
 Want hy heeft dan Huys en Goed:
 Dan magh hy in 't Staltje leven/
 't Koetje Hoy en voeder geven/
 Waerom dat hy heeft gewroet.

- 11 Wie dan minnen wil met reden/
 Moet sijn vlijt en tijd besteden/
 Aen syn handel en sijn werck:
 En dan met bedachte sinnen
 Om de Stal en om het minnen
 Slaen sijn lust en ooge-merck
- 12 Komt ghy uyt den dop eerst kruypen/
 En weet slechts van brassen/suypen/
 En wilt stracks na 't aerdig Dier:
 Arme Bloed! ghy raeckt ter schanden/
 Ghy sult haest u vleugels branden/
 En verteeren in u vyer.
- 13 Of 't u schijnt al schoon voor oogen/
 Laes! ghy zijt te haest bedroogen/
 't Is een vel die ras vervliegt:
 Als u d'Ouderdom komt naken/
 Dan staet ghy met bleecke kaken/
 Daer de schoonheyd u bedriegt.
- 14 Steeckt u handen uyt de mouwen/
 Naerstig zijn sal u niet rouwen/
 Let op 't eerlijck onderhoud:
 Wie niet in de Lent wil zaeyen/
 Kan in d'Oogst geen vruchten maeyen
 Als hy kreupel is en oud.
- 15 Wie van 't Koetje eerst wil praten/
 En noch sling'ren langs der straten/
 O hy vind sich haest beset!
 Daer staen twee met lamme handen/
 Die door malle sotte banden/
 Zijn verstrickt in 't listig net.
- 16 Stracks soo is men daer verlegen/
 't Voer dat is 'er niet te degen/
 Want daer is noch Stal noch schut:
 Waer wil hy dan 't Koetje leyden?
 Laes! hy mach 'er niet af-scheyden
 Ey! dan staet men gantsch bedut.
- 17 „Onbedachte blinde Minners/
 „Wulpsche/domme Spa-besinners/
 „Die de waen neemt voor de daed/
 „Leert by tijds de geyle driften
 „Uyt u jonge zielen schiften:
 „Spa-berouw valt veel te laet.
- 18 “Soeck na 't Voeder eerst te vragen/
 „Spant u Paerden voor de wagen/
 „Drijftse dan in Stal of Schuur:
 „Soeck 'er Koetje in te leyden/
 „Graest den zegen van u weyden;
 ”Anders valt de koop te duy.
 (Bellerophon of Lust tot Wysheyd ... Door D.P. Pers. t' Amsterdam,
 gedrukt voor de Wed: van Michiël de Groot ... 1681).

Al wurdt Tjerne syn rie om de âlden earst meiinoar oerlizzze to litten net yn dat fers foun,
 dochs wurdt der suver deselde opfetting yn útsprutsen as yn 'e

To-hæcke: jo moatte mei omtinken ta it houlik komme. De tuskentrimen wurde sels krekt oanjown: earst moatte Jo in breawinning hawwe, dan in hûs en dan kinne Jo ris om in faem tinke. In oerienkomst mei ús dichter is ek, dat er wiisd wurdt op it forkearde fan bolbjirken dwaen: neamt Pers it „lanterfanten" en it "slempen" op feesten, Gysbert (Tjerne) hat it oer it tokeamer ean, dêr't er dúdlikernôch neat mei op hat. Tjerne wiist warskôgjend op de boerejongerein fan syn Frysk formidden, op Swobke en Ofke, Hoyte en Hootske, Sjolle en Tetke, mar sels studinten, mannen, dy't dochs de rede boppe alles sette moasten, dogge yn 'e hjitte hei wol ris in set, dêr't hja letter rouwich om binne:

Of a new married Student

A Student at his boke so plast,
That welth he might haue wonne:
From boke to wife did flete in haste,
From wealth to wo to runne.
Now, who has plaied a feater cast,
Since iuglyng first begoon?
In knittyng of him selfe so fast,
Him selfe he hath undoon.

lêze wy yn in Ingelske samling *Tottel's Miscellany* (nû. 193), dy't yn 1557 to Londen forskynd is ¹. Wy fine dêr nammers mear dingen yn, dy't ús de *Tohæcke* yn 't sin bringe. Gysbert seit yn syn earste strofen: Spegelje jim oan it foarbyld fan oaren, oan 'e ellinde, dy't har troch har gysten dwaen oer 'e holle komt. Deselde rie wurdt yn de Ingelske samling jown: Henry Howard, Earl of Surrey, hat dêr in ferske yn (nû. 35) *Exhortation to learne by others trouble* en in ûnbikend skriuwer komt mei in fers (nr. 178) *Not to trust to much but beware by others calamities*. Dy metoade om de deugd to learen troch op 'e gefolgen fan 'e ûndeugd to wizen, waerd sa't it liket gauris tapast. Baardt syn "Deugdenspoo" is der ek in foarbyld fan.

Ik leau net to hastich to wêzen as ik siz, dat fan sokke fersen as dêr't ik in pear stalen fan jown haw, fersen, dy't fierder of neijer bisibbe binne oan de *To-hæcke*, grif forskate gearfandele wurde kinne út 'e skriften fan 'e measte Westjeropeeske lannen². Dêr sil altyd wol sahwat deselde rie yn jown wêze: Wês foarsichtich, ear't jim de greate stap dogge. Soe it in to dryste ûnderstelling wêze, dat soksoarte fersen har woartels yn 'e Aldheit hawwe? It Latynske sprekward by Pers, al hoecht it net daliks op it houlik to slaen, soe der op wize kinne. En nou moatte wy dochs noch efkes weromkomme op de tsjinstelling Kalma-Folkertsma. It liket derop, dat de *To-hæcke* net sasear de utering is fan in platte persoanlike houliksopfetting fan Gysbert-om - dy't nammers Tsjerne sprekke lit! -, noch in pleit foar de âldgermaenske Fryske sede, mar dat er in dichtsoarte fortsjintwurdiget, dy't yn it útlân al gâns in tiid bioefene wie en mûlk al yn 'e Aldheit bistie. Mar hoe't er krekt ûnder it probleem stie, Gysbert folge yn syn froede sang, dy't troch Kalma, om't er morael en aesthetyk trochinoar tiisde, grif to leech oanslein is, bûtenlânske foarbylden nei.

G. N. Visser.

1 Ed. H.E. Rollins, London 1928/29.

2 Tige bisibbe, hoewol gâns swakker, is ek it fers "Moer-Lys en Ian Vertogende De ydelheyt van 't jong kinder-trouwen in Haerlem" yn 'e bondel *De Hollandsche Liis met de Brabandsche Belij* . . . fan Gilles Jacobs Qvintiin, 's Grav. 1629.

JITRIS DE TSJERNE-TAHEAKKE

Oer de *Taheakke* (*Gysbert Japicx Wurken*, s. 10) haw ik it ien en oar sein yn *Us Wurk*, jg. 16, 1967, s. 77-83. It is in riejowing oan de jongerein om net oerhastich to boaskjen, dat net sûnder meiwitten fan de âlden to dwaen, en binammen ek de materiële kant net út 'e eagen to litten. In tige bisteklike rie soe men sizze, dy't lykwols Douwe Kalma yndertiid mar min hage! Hy achte de *Taheakke* net mear as in Waling Dykstra-rymke to wêzen, dêr't er him dochs wol fiks mei forsinde. Ik ha der op wiisd dat sokke rie yn Gysbert syn tiid, mei syn didaktyske ynslach, grif mear foarkomd is. En dat er foar 't neist forskate stalen dêrfan ûnder 'e eagen hawn hat, is tige oannimlik. Hokker presiis is

fansels nèt sa maklik to sizzen, mei om't de fersen dêr't it hjir om giet gâns mienskipliks hawwe sille: Gysbert syn advys om âldersrie net to forsmitten fine wy om 't hoartsje werom. En sa kin men grif net mei wissichheit sizze, oft ús dichter de rigels kend hat, dy't ik hjirûnder oanhelje sil. Ek yn dit gefal sil men net folle fierder komme kinne as ta it útsprekken fan in wierskynlikheit. Mar as wy rekkenje dat de skriuwer fan dy rigels, de Amsterdammer J.H. Krul - smid fan syn affearen, sa't Vondel in hoazzewinkel hie - yn syn dagen tige bikend wie, as wy bitinke, dat syn bondels mei fersen en toanielwurk gauris werprinte waerden en dus folksriem west hawwe moatte, dan kinne wy de kâns net lyts achtsje, dat Gysbert fan syn wurk op 'e hichte wie. Wy sille by it lêzen fan Kruls skôging oer it fraechstik fan de houlikskar, dy't út de ôfdieling: *Minne-beelden: toe-ghepast, de Lievende Ionckheyt* fan syn *Eerlycke tytkorting* (Amsterdam 1634) nommen is, forskate eleminten ûntdekke, dy't ek yn de *Taheakke* foarkomme. Fansels is der ek ûnderskie: Krul jowt froede libbenslessen yn froede trant, Gysbert jowt syn advizen yn 'e foarm fan in lietsje, syn *Taheakke* moat songen wurde. Krul is abstrakter, Gysbert konkreter, de lêste wiist op foarbylden, op persoanen fan fleis en bloed, op feinten en fammen fan it Fryske plattelân, dy't ek wol ris in misstap diene, binammen as it bloed troch wyn en bier hjitter wie as normael; hy hat it thema op treflike wize forfryske. Gysbert is helte libbener en pittiger as de Amsterdamske smid, dy't lykwols, as er de geast hie, in prachtich fers skriuwe koe : syn *Vlieght snelle Winden haest voor heen na Charileen* is net to'n ûnrjochte troch Victor van Vriesland yn syn *Spiegel van de Nederlandse poëzie* (Amsterdam 1965⁵, I 292) opnommen.

Kruls *Minne-beelden* ... hearre ta de embleem-literatuer, dêr't Nederlân sa'n wichtige bydrage ta levere hat en dy't Gysbert faeks mear ynspirearre hat as wy nou biseffe. It wurk bislacht sa'n tritich gravueres, guon treflik, oaren minder moai útfallen, allegearre biselskippe fan in spreuk, dy't der boppe en in taljochting yn rym en ûnrym, dy't der ûnder stiet. De gravuere dy't wy op it each hawwe, lit in jongfaem sjen, dy't mei in âldman mûskoppet en ûnderwilens nei in feint sjocht dy't har groetet. De fjirde yn 't boun is de lytse Kipedo, in wjukke mantsje, mei in pylkskie, dy't fansels graech woe, dat se it mei de jonge sinjeur klearmeitsje soe. Mar de âldman, har heit, is der op tsjin. En wy lêze hwerom:

Oudeliens Raedt „ Iongheliens Baet

CVpido lockt de Maeght om met een Lanst te paren,
In 't eelste van haer jeucht, in 't bloeyen van haer jaren:
Haer Vader die seyt neen, en stelt een ander Wet,
Door dien hy op 't vervolgh, meer als zijn Dochter let:
De onervaren quant (ghewent een weeligh leven)
Die is in handlingh van winsten onbedreven:
Paert soo ghy paren wilt, en trouwt met sulck een Man,
Diens eerlijck ghewin, u onderhouden kan.

„Gheluckigh zijn die Kinderen, die na raedt haers Ouders leven, namentlijk in soodanige saecken, daer haer de raedt op 't hoogst van noode sy; de Ieught wert licht beweeght tot Liefde, Liefde ken licht oorsaek gheven tot 's Levens qualick-varen, 't welck veel tijts door Oudeliens raedt (voorkomen) kan worden.

Aenghesien sy met wijsheydt to rade gaet, daer de Ionckheydt niet en volgt als de raet van haer verblinde genegentheiden, en lust der Minne, d'een, ofte d'ander volghende, is het wel-varen, ofte het qualick-vaeren der Ionghe-liens gheleghen: volght men mins ghenegentheiden, soo let-men weynigh op het geen daer 't meest aenhanght, dat is, de Ionckheydt denckt soo ver niet, dat by de Liefde vereyscht wert, een eerlijck ghewin tot op-voedinghe, ende onderhout der nacomelingen, 't welck spruyten moet uyt een deughdelijcken handel, en wellevan van die gene, met wien een Dochter haer in Liefde soeckt te verbinden."

Waer Ionckheydt Liefte met Ouders raet,
 Daer blijft de Liefde in goede staet;
 Waer raedt verstooten wert in 't Minne,
 Daer sal Liefde selden welvaert vinne:
 Hierom, ô leught, als Liefde u prest,
 Volght Ouders raedt het is u best:
 'T is niet genoch een Man te trouwe
 Daer dient ghelet op 't onderhouwe,
 Van Wif, van Kinders, Huys-ghesin;
 Door kloek beleyt, en goet ghewin:
 Dit sijn (ô leught) des Ouders wetten,
 Waer op u naerstich staet te letten,
 Op dat ghy niet en slaet ter hant,
 Wt sotte lust een Gheestich quant,
 Die onbedreven is in saecken,
 Die ghetroude lieden raecken:
 Dit 's te segghen dat ghy trouwt
 Een, die u in eeren houdt.

Yn Gysberts fers lêze wy yn it fjirde koupleet "Hoyte' in Hootske, Sneyns to keamer, Mecken 't mey elck-oorme klear. Tetke krigge Sjolle-Kreamer, To Sint Eal, by Wijn in Bjear . . .". Hjir wurdt tsjut op it boask, dat mei de rûzige holle en nei gânns kannen drank biklonken is. En it bislút is tryst: "Nu rint elckum az in slet, En bekeye't: mar to let". Op dat soarte fan houliken doelt Krul binammen yn it folgjende "Minne-beeld" fan sines, dat as titel hat: "'T is haest ghetrouwt, dat langh berout". De print sjogge wy in tafel mei omsittend laech op: twa manlju en in frou, ien fan de manlju tilt in wynglê omheech, de oare smookt in kalken striede; in trêdde persoan sit fansiden op in stoel en hat in frommis by de hân. Dêrûnder stiet:

Hy die *God Bacchus* dient, en stort de maegh vol Wijn,
 Gevoelt uyt dese kracht, een soete *Venus* pijn:
 De Wijnteelt Minnens lust, en dwinght de swacke sinne,
 Met ongetoomde Liefde tot onversichtigh Minne:
 De tongh geraeckt soo ver, dwaelt buyten voorsichts wet,
 Dat sy haer meester vanght, eer hy daer selfs op let:
 De lust doet onbedacht vaeck menich Minnaer trouwen,
 Daer 't spoedige begin hem teelt een langh berouwen.

Hjir stiet it folgjende, yn twa kolommen printe, proza-stikje ûnder: "Men bevindt veeltijds, dat *Bacchus* en *Venus* garen by eē sijn, te wetē dat uyt de wijn, Mins lust veel eē oorspronck neemt, alsoo de kennis door den dranck vermeestert wert, doet de tongh onversichtich voorstellen 't geen de lust ghebiet: Maer de Liefde schadelijck is, aenghesien sy haer te spoedich bloot geeft, aen die gene waer geen luck aen ghevanghen is: Soo dat de tongh door de lust, de

lust door de Wijn, de Min veroorsaecken, en leyder, sodanighen Fondament van Minne ken qualick goedt werck doen maecke, door dien haer begin sonder kennis is, haer oorspronck, sonder Liefde, haer werckingsh sonder deuchde, haer vervolgingh sonder beleydt, in 't kort de Min met dronckenschap begonnen, sal meest met quellingh, en vruchteloose nae-klagingh gheeyndicht werden". En by einsluten jowt Krul ús dizze rie:

Wert ghy vermeestert van de wijn,
Ick raed' u wilt gheen Minnaer zijn:
Wie by den dronck, de min wil pleghen,
Raeckt licht op verkeerde weggen:
Het Minnen eyscht een rijp verstant:
Onwijse Min den Minnaer brandt,
Met langhe smert (door 't haest verkiesen,)
Doet berouw de vreught verliesen:
Om voor te comen 't gheen u schaet
Schouwt dronckenschap, daer 't uyt ontstaet,
De dronk (een wortel aller quade)
Wijst de Min verkeerde pade,
Drijft de sotte lust al voort,
Daer sy (leyder!) niet behoort:
Lust gheraeckt aen 't wensch ghenieten,
Teelt eylacy, veel verdrieten:
Lust (door dronckenschap voldaeln,)
Doet Sinjeur, met Sloery gaen.

Hwat is Krul, dy't Gysbert syn boarne west hawwe koe, wiidweidich, hwat kin Gysbert koart om 'e hoeke! Wylst de Amsterdammer lyts fjirtich rigels nedich hat, is ien kouplet fan seis rigels foar Gysbert genôch om itselde to sizzen. Koarter en bouniger kin it net.

G. N. Visser.